

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
BORYS GRINCHENKO KYIV UNIVERSITY PEDAGOGICAL INSTITUTE

*Європейські та вітчизняні тренди
підготовки майбутніх учителів
початкової школи:
тезисна теорія та варіативна практика
з е-навчанням*

Монографія

*European and domestic trends in
the training of future primary school teachers:
thesis theory and variable practice
with e-learning*

Monograph

УДК 378:373.3.011.3-051]:330.35

*Рекомендовано до друку вченою радою
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 11 від 15.10.2020 року)*

Рецензенти:

Матвієнко Олена Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи та міжнародних зв'язків Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Комар Ольга Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна практика з е-навчанням : монографія / авторський колектив; за наук. ред. д. пед. н. Т. І. Мієр. Німеччина. Карлсрує. 2020. 250 с.
ISBN 978-3-949059-01-8

У монографії представлено теоретичні та практичні напрацювання працівників кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, які розроблено під час дослідження проблеми «Нова стратегія професійної підготовки вчителя початкової школи в умовах євроінтеграції», та відображено результат співпраці з Природничо-гуманітарним університетом в Сельдзах (Республіка Польща).

Для системного ознайомлення з матеріали наукової праці її контент структуровано за чотирма розділами. Для упорядкування інформації в кожному з розділів книги використано матричний підхід, відповідно до якого виклад матеріалу кожної статті здійснено з дотриманням трьох інформаційних блоків. Першим блоком передбачено розгляд ключових ідей європейського досвіду. У другому блоці реалізовано тезисне представлення теоретичних напрацювань з проблеми. Третій блок спрямовано на розкриття варіативних практичних вправлень студентів Педагогічного інституту, які навчаються на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта», включаючи е-навчання.

Зміст монографії унаочнено схемами, рисунками, скріншотами сторінок сайтів, фотографіями робіт студентів.

Для викладачів і студентів закладів вищої педагогічної освіти, учителів початкової школи, викладачів формальної і неформальної освіти та всіх, хто цікавиться е-навчанням та оволодіває знаннями в самоосвітній діяльності.

УДК 378:373.3.011.3-051]:330.35

DOI 10.30888/978-3-949059-01-8

© Авторський колектив, 2020

© Дизайн, ScientificWorld-NetAkhatAV, 2020

ISBN 978-3-949059-01-8

UDC 378:373.3.011.3-051]:330.35

*Recommended for publication by the
Academic Board of the Pedagogical Institute of Borys Grinchenko Kyiv University
(Protocol No. 11 from 15.10. 2020)*

Reviewers:

Matvienko Olena Valeriivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Deputy Director for Research and International Relations of the Institute of Pedagogy and Psychology of the National Pedagogical Dragomanov University;

Komar Olga Anatoliyivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Professional Methods and Innovative Technologies in the Primary School of the Faculty of Primary Education of Pavel Tychyna Uman State Pedagogical University.

European and domestic trends in the training of future primary school teachers: thesis theory and variable practice with e-learning. Monograph. Chief Editor Dr. of Ped. Science T. I. Miyer. Germany. Karlsruhe. 2020. 250 p.

ISBN 978-3-949059-01-8

The monograph presents theoretical and practical developments of employees of the Department of Primary Education of the Pedagogical Institute of Borys Grinchenko Kyiv University, which were developed as the result of the research on “New strategy for primary school teacher training in terms of European integration”, and reflects the result of cooperation with the Siedlce University of Natural Sciences and Humanities (Republic of Poland).

For systematic acquaintance with the materials of the monograph, its content is structured in four sections. In order to organize the information in each of the sections of the book a matrix approach was used, according to which the presentation of the material of each article is carried out in compliance with the three information blocks. The first block provides consideration of key ideas of the European experience. In the second block the thesis presentation of theoretical developments on the problem is realized. The third block is aimed at revealing various practical exercises of students of the Pedagogical Institute who study at the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education in the specialty 013 “Primary Education”, including e-learning.

The content of the monograph is illustrated by diagrams, drawings, screenshots of website pages, photos of students' works.

This manual is designed for teachers and students of higher pedagogical education, primary school teachers, teachers of formal and non-formal education and all those who are interested in e-learning and acquire knowledge in self-educational activities.

**УДК 378:373.3.011.3-051]:330.35
DOI 10.30888/978-3-949059-01-8**

Copyright © Authoring team, 2020
Copyright © Drawing up & Design. ScientificWorld-NetAkhatAV, 2020

ISBN 978-3-949059-01-8

INHALT / CONTENT

FOREWORD	12
SECTION 1. CURRENT EUROPEAN AND UKRAINIAN TRENDS OF TRAINING OF FUTURE PRIMARY EDUCATION TEACHERS ...	16
1.1. Miyer T. I., Bondarenko H. L. Primary education and training of future teachers in EU countries: significant trends for Ukrainian education	17
1.2. Klim-Klimashevsk A. Polish experience in training of future teachers of preschool and primary school education	28
SECTION 2. COMPETENCE CONTEXT OF TRAINING OF FUTURE PRIMARY EDUCATION TEACHERS: EUROPEAN AND UKRAINIAN EXPERIENCE	42
2.1. Dubovyk S. H., Poriadchenko L. A. E-learning on preparation of future primary school teachers for the development of communicative competence of primary junior students	43
2.1.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	43
2.1.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i>	44
2.1.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	48
References	63
2.2. Sukhopara I. G. Formation of emotional competence of future primary school teachers in e-learning: the experience of Finland and Ukraine	65
2.2.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	65
2.2.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i>	66
2.2.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	76
References	83
2.3. Miyer T. I., Shyrovkov D. L. The focus of e-learning on preparation of future primary school teachers for the formation of students' key competence of lifelong learning	85
2.3.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	86
2.3.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i>	87
2.3.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	90
References	109

SECTION 3. ACTIVITY-INTERACTIVE AND CONTENT-PROCEDURAL ACCENTS OF THE PROCESS OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY EDUCATION IN EUROPE AND UKRAINE 111

3.1. Bondarenko H. L., Vashchenko O. M. Preparation of future primary school teachers for rhetorical activity within e-learning: domestic and European theory and practice.....	112
3.1.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	112
3.1.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i>	116
3.1.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	120
References	135
3.2. Rudenko N. M. Mathematical training of future primary school teachers in Europe and Ukraine: interactive component of e-learning...	137
3.2.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	137
3.2.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i> ...	138
3.2.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	141
References	155
3.3. Palamar S. P., Nezhyva L. L. Literary education of future primary school teachers: european and domestic theoretical principles and applied aspects in e-learning.....	156
3.3.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	156
3.3.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i> ...	157
3.3.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	162
References	170
3.4. Shpitsa R. I. The influence of the organization of music education in German primary school on development of e-learning in institutions of higher pedagogical education in Ukraine	171
3.4.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	171
3.4.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i> ...	172
3.4.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	177
References	181

SECTION 4. TECHNOLOGICAL BASIS OF MULTIPURPOSE TRAINING OF FUTURE PRIMARY EDUCATION TEACHERS: EUROPEAN AND UKRAINIAN TRANSFORMATIONS 182

4.1. Vyshnivska N. V., Shkurenko O. V. E-learning as a tool of preparation of future teachers for the formation of civic skills in primary school students	183
4.1.1. <i>Key ideas of the European experience in civic education</i>	183
4.1.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i> ...	185

4.1.3. <i>Key ideas of European experience in the introduction of media education, media technologies and e-learning</i>	193
4.1.4. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem...</i>	194
4.1.5. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	206
References	214
4.2. Romanenko L. V, Romanenko K. A., Druts I. V. Preparation of future primary school teachers for the organization of virtual study tours in e-learning: European and domestic accents.....	217
4.2.1. <i>Key ideas of the European experience in civic education</i>	217
4.2.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem of organization of educational and excursion activities</i>	218
4.2.3. <i>Creation of virtual tours of the integrated course “I explore the world”: variability of practical exercises for the organization of e-learning</i>	223
References	234
4.3. Sakaliuk O. P. Art therapy in e-learning: from theory to practice of its implementation in European and Ukrainian education	235
4.3.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	235
4.3.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem “Music therapy: the experience of Europe and Ukraine”</i>	236
4.3.3. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem “European and Ukrainian trends in the use of fairy tale and drama therapy”</i>	240
4.3.4. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	243
References	247
EPILOGUE	248

4.1. E-LEARNING AS A TOOL OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR THE FORMATION OF CIVIC SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS

4.1. Е-НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

4.1.1. Ключові ідеї європейського досвіду з громадянської освіти

Європейська культурна конвенція вперше набрала сили 1954 році. У післявоєнний період країни Європи дійшли згоди в тому, що заради єдності вони заохочуватимуть суспільство до вивчення мов, історії і розвитку.

У 1978 році Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)) започатковано європейську програму громадянської освіти. У цьому році вперше проведено Міжнародний конгрес, на якому виголошено рекомендації щодо освіти в галузі прав людини. Зазначені рекомендації сприяли ухваленню Комітетом міністрів Ради Європи резолюції «Про вивчення прав людини» [31, с. 123].

У 1982 році Радою Європи організовано й проведено конференцію «Підготовка до життя». Ключова ідея заходу: «майбутнє Європейського співтовариства залежить від здатності й готовності всіх його членів прийняти, зберегти й підтримати загальнолюдські цінності, демократію й права людини» [31, с. 125].

У 1985 р. було створено «Європейський центр громадського виховання» (European Centre for Community Education) з метою розвитку ідеї єдиної Європи як суспільної спільноти.

Становленню громадянської освіти в Європі сприяли події 1993-2010 років та прийняті у цей термін нормативно-правові документи, зокрема такі:

- 1993 р. – проведення Міжнародного конгресу «Освіта – для прав людини й демократії» та Всесвітньої конференції з прав людини під патронатом ЮНЕСКО. Головне завдання освітніх заходів полягало у визначенні стратегії розвитку освіти щодо прав людини, гуманітарного права, демократії.

- 1997 р. – ініціювання і реалізацію Радою Європи проекту «Освіта для демократичного громадянства» (Education for Democratic Citizenship). Проект було спрямовано на вивчення ціннісних орієнтацій та вмінь, необхідних особистості для того, щоб стати активним громадянином демократичного суспільства. А також на розроблення шляхів досягнення зазначеного, визнання сутності громадянської освіти, розвиток активної громадянської позиції засобом навчання упродовж усього життя, що може розгортатися у як формальному, так

і в неформальному освітньому середовищі.

- 1999 р. – прийняття Радою Європи документу «Декларація та програма освіти для демократичного громадянства, заснованого на правах і обов'язках громадян», у якому навчання демократії визначено «значущим компонентом всієї освітньої, виховної, культурної та молодіжної політики і практики» [6, с. 8].

- 2000 р. – ухвалення міністрами освіти європейських країн документу «Краківська резолюція і проєкт керівних принципів навчання демократії». У резолюції зазначено ключові аспекти громадянської освіти, зокрема організації з дотриманням: 1) принципів: поваги до прав людини, плюралізму та демократії й верховенства права; 2) ключових ідей: права і обов'язки громадян та формування у них компетентностей, необхідних для участі у житті суспільства; боротьба проти насильства, ксенофобії, расизму, агресії, націоналізму та нетерпимості; збереження соціальної однорідності, дотримання соціальної справедливості й загального блага; підвищення рівня освіченості громадян щодо активної участі у житті демократичного суспільства [31, с. 130].

- 2002-2003 р.р. – розроблення Комітетом міністрів рекомендацій з освіти для демократичного громадянства Res та розгляд питань щодо просування неформальної освіти / неформальної навчання молоді та визнання її результатів; захист прав людини в системі вищої освіти та в професійній підготовці.

- 2005 р. – 1) розроблення Рекомендацій Парламентської асамблеї Ради Європи та прийняття Європейської рамкової конвенції з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини; 2) проведення у Будапешті конференція міністрів країн Європи з питань молоді та розроблення документа щодо рамкової політики з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини; 3) визначення 2005 року – роком громадянської освіти. Проведення моніторингу практики упровадження освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини.

- 2006 р. – розроблення Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» [37]. Започаткування діяльності держав-членів зі створення системи основних компетентностей, що визначаються як набір знань, соціальних і громадянських навичок та відношень до правових ситуацій;

- 2010 р. – узагальнення багаторічних дискусій та напрацювань робочих експертних груп щодо систематизації попереднього досвіду Ради Європи у сфері громадянської освіти та ухвалення документу «Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини» [38] та Рекомендацій СМ/Res Кабінету Міністрів щодо впровадження освіти і навчання у сфері демократії, громадянства та прав людини.

Громадянську освіту визначено пріоритетним напрямом діяльності Ради Європи і європейського суспільства, освітньої політики й сучасних освітніх реформ багатьох країн. Радою Європи організовується ознайомлення освітян з новітніми підходами до опанування компетентностей, які складають основу мирного співіснування в культурно багатоманітному демократичному суспільстві.

Громадянські компетентності відповідно до нормативно-правових

документів Європи віднесено у Європейському освітньому просторі до основних компетентностей навчання впродовж усього життя.

4.1.2. Тезисне представлення теоретичних напрацювань з проблеми

Теза 1. У 2006 році у Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» конкретизовано Європейські еталонні рамки громадянського спрямування (англ. European Reference Framework).

Європейськими еталонними рамками (англ. European Reference Framework) конкретизовано соціальні та громадянські навички (Social and civic competences) та вміння громадянського спрямування, що має складну будову, знаннєву обумовленість та процесуальну основу (схема 1).

Знаннєва основа уміння громадянського спрямування			
знання концепцій демократії, справедливості, рівності, громадянства та громадянських прав	обізнаність у цілях, цінностях та політиках соціальних та політичних рухів	знання у сфері європейської інтеграції та структури ЄС, його основних цілей та цінностей	знання різноманіття та культурного усвідомлення країн Європи
Структурна будова уміння громадянського спрямування			
уміння взаємодіяти з іншими у державній сфері		уміння демонструвати солідарність та зацікавленість у вирішенні проблем місцевого та регіонального значення	
Процесуальна основа уміння громадянського спрямування			
критичне та творче осмислення	конструктивна участь у діяльності співтовариства чи держав-сусідів	прийняття рішень на всіх рівнях, від регіонального до державного та європейського	

Схема 1. Структурна будова, знаннєва та процесуальна основа уміння громадянського спрямування

Основами позитивного ставлення членів суспільства один до одного є [37]:

- цілковите дотримання прав людини, включно з правом на рівність, як основи демократії, оцінка та розуміння різниці між системами цінностей різних релігійних та етнічних груп;

- показ як приналежності до своєї місцевості, країни, ЄС, Європи загалом та всього світу, так і бажання брати участь у демократичному прийнятті рішень на всіх рівнях;

- показ відчуття відповідальності, розуміння і поваги до загальних цінностей, важливих для єдності суспільства, таких як повага до принципів демократії.

- громадська активність, підтримка соціального різноманіття, єдність та стабільний розвиток, готовність поважати цінності та приватне життя інших.

Теза 2. У проєкті Ради Європи передбачено чотири фази запровадження культури демократії (*Competences for democratic culture*) упродовж 2012–2017 років.

Першою фазою реалізації проєкту передбачено розроблення:

- концептуальної моделі компетентностей, необхідних громадянам для ефективної участі в культурі демократії (*Competences for democratic culture*) (табл. 1);

- моделі та способів оперування нею на основі розуміння основоположних тверджень та її характеристик.

Таблиця 1

20 компетентностей, необхідних громадянам для ефективної участі в культурі демократії (*Competences for democratic culture*)

Складники компетентності			
Цінності	Ставлення	Уміння та навички	Знання та розуміння
1	2	3	4
- поцінування людської гідності та прав людини; - поцінування культурної багатоманітності; - визнання цінності демократії, справедливості, рівності та верховенства	- відкритість до культурної інакшості, переконань, світоглядів та практик інших людей; - повага; - громадянська свідомість; - відповідальність; - самоефективність;	- навички автономного навчання; - уміння аналітичного та критичного мислення; - навички зі слухання та спостереження;	- знання та критичне розуміння самого себе; - знання та критичне розуміння мови і комунікації; - знання та критичне розуміння
права	- прийняття невизначеності та неоднозначності	- емпатія, гнучкість, адаптивність; - комунікативні уміння; - багатомовність; - уміння співпрацювати; - уміння вирішувати конфлікти	світу (політики, юриспруденції, прав людини, культури, культур, релігії, історії, ЗМІ, економіки, довкілля та сталого розвитку

Друга фаза проєкту співвідноситься з процесом розроблення дескрипторів – способів формування компетентності, визначених у моделі (табл. 1).

Третя фаза слугує забезпеченню кожної людини можливістю співвіднесення дескрипторів з кваліфікаційними рівнями.

Четвертою фазою проєкту передбачено розроблення супровідної документації працівникам освіти та управлінцям з [18]:

- описом моделі компетентностей, необхідних громадянам для ефективної участі в культурі демократії;
- поясненням як модель і дескриптори можна використовувати під час складання навчальних програм;
- підготовки педагогічних матеріалів;
- нових форм оцінювання (з метою самооцінювання чи оцінювання іншими).

Теза 3. Організація громадянської освіти в Україні набула нормативно-правової визначеності.

Основи організації громадянської освіти в Україні визначені змістом нормативно-правових документів, зокрема таких як: Конституція України; Закон України «Про освіту»; Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки; Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки; Національна стратегія у сфері прав людини; Концепція розвитку громадянської освіти в Україні та ін.

Згідно Закону України «Про освіту» держава повинна створювати умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з:

- реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства;
- усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства;
- визнанням верховенства права, прав і свобод людини як громадянина держави.

Зазначене створює правове підґрунтя для формування і розвитку громадянської освіти в Україні та для формування громадянських компетентностей.

У Концепції розвитку громадянської освіти в Україні [17] йдеться про необхідність створення сприятливих умов для формування та розвитку громадянських компетентностей на всіх рівнях здобуття освіти та у всіх складниках освіти. Реалізованість окресленого слугуватиме [17]:

- кращому розумінню та реалізації кожним громадянином своїх права в умовах демократії;
- відповідальному ставленню до своїх прав та обов'язків;
- активній участі у суспільно-політичних процесах;
- усвідомленому забезпеченню захисту, утвердженню та розвитку демократії.

Згідно Концепції розвитку громадянської освіти в Україні основними

громадянськими компетентностями є [17]:

– розуміння власної громадянської (державної), національної та культурної ідентичності, повага до інших культур та етносів;

– здатність берегти українські традиції та духовні цінності, володіти відповідними знаннями, вміннями та навичками, спроможність реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства;

– розуміння значення національної пам'яті та її впливу на суспільно-політичні процеси;

– знання європейських цінностей, зокрема принципів демократії, та здатність застосовувати їх у повсякденному житті; розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, вміння відстоювати свої права та права інших; розуміння та сприйняття принципів рівності та недискримінації, поваги до гідності людини, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки, здатність попереджувати та розв'язувати конфлікти;

– знання та розуміння державного устрою, державного управління у всіх сферах суспільного життя на всеукраїнському та місцевому рівні;

– знання механізмів участі у суспільному, суспільно-політичному та державному житті та вміння їх застосовувати разом з прийняттям рішень на всеукраїнському та місцевому рівні; відповідальне ставлення до своїх громадянських прав і обов'язків, пов'язаних з участю в суспільно-політичному житті;

– здатність формувати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи відмінні думки/позиції, якщо вони не порушують прав та гідності інших осіб;

– здатність критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;

– здатність до соціальної комунікації та вміння співпрацювати для розв'язання проблем спільнот різного рівня, зокрема шляхом волонтерської діяльності.

Відповідно до основних положень Концепції розвитку громадянської освіти в Україні діяльність закладів загальної середньої освіти має спрямовуватися на досягнення наступних результатів [17]: формування активної життєвої та громадянської позиції, здатності брати участь у житті суспільства; надання знань, сприяння формуванню розуміння та усвідомлення беззаперечної цінності прав людини та прав дитини, набуття здатності застосовувати та захищати свої права; сприяння формуванню розуміння цінностей правової держави (правопорядку), поваги до Конституції України, державної мови та державних символів, усвідомленню та дотриманню своїх громадянських обов'язків; сприяння засвоєнню демократичних норм, цінностей і моделей поведінки як відповідальних громадян; сприяння взаємоповазі, мирному врегулюванню конфліктів; сприяння усвідомленню важливості свободи думки, совісті та висловлювань, формуванню здатності аргументувати свої думки публічно; сприяння усвідомленню власного почуття гідності та усвідомленню гідності інших осіб через розпізнання та оцінювання своїх позитивних рис та позитивних

рис інших осіб, зіставлення себе з іншими членами суспільства, формування здатності результативно працювати в команді на основі розподілу відповідальності та обов'язків у ній.

Теза 4. *Реалізація процесу формування у молодших школярів громадянської компетентності спрямовується вимогами, визначеними у Державному стандарті початкової освіти.*

У Державному стандарті початкової освіти (2018 р.) до ключових компетентностей віднесено громадянську компетентність як таку, що у складі із соціальною компетентністю пов'язана з «ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомлення рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність у житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, вміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних із різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя» [33, с. 93].

Формуванню громадянської компетентності слугує контент громадянської та історичної освітньої галузі, опрацювання якої спрямовується на «формування громадянської та інших компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів» [33, с. 96].

Молодший школяр як здобувач освіти має навчитися:

- встановлювати зв'язки між подіями, діяльністю людей та її результатами у часі;
- пояснювати значення пам'ятних для себе та інших громадян України дат (подій);
- орієнтуватися у знайомому соціальному середовищі, долучатися до його розвитку,
- пояснювати вплив природи та діяльності людей на нього;
- працювати з різними джерелами соціальної та історичної інформації, аналізувати зміст джерел, критично оцінювати їх; узагальнювати інформацію з різних джерел, розповідаючи про минуле і сучасне; представляти аргументовані судження про відомі факти та історичних осіб, а також про події суспільного життя.

З урахуванням змісту Типових освітніх програм [33] процес формування громадянської компетентності має забезпечити: розвиток почуття власної гідності; дії молодшого школяра з урахуванням власних прав і свобод; виховання поваги до права і гідності інших осіб; протидію проявам дискримінації та нерівного ставлення до особистості; усвідомлення себе громадянином України, аналіз культурно-історичні основи власної ідентичності, визначення цінності

культурного розмаїття; дотримання принципів демократичного громадянства, активну участь у житті шкільної спільноти, місцевої громади.

Теза 5. *Основу процесу формування громадянської компетентності складає інший процес, а саме: процес формування громадянських умінь.*

Поняттям «громадянські вміння» оперують не лише учені (Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшиної, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко та ін.), а й розробники підсумкового документу робочої групи з розробки планів і програм проекту «Громадянська освіта – Україна». Поняттям «громадянські вміння» позначено участь у соціально-політичному житті суспільства і практичному застосуванні знань.

Розробники зазначеного проекту основні завдання громадянської освіти в початковій школі вбачають у [9, с. 4]:

- створенні умов для формування елементарних знань про державу, закони, права і відповідальність людини і громадянина, основні моральні цінності і норми поведінки;

- розвитку комунікативних умінь дитини, що дозволяють їй інтегруватися в оточення, у класний і шкільний колективи, сім'ю, а через нього в суспільство, на основі вміння спілкуватись і розв'язувати конфліктні ситуації через діалог;

- закладання основ ціннісних орієнтацій свідомого громадянина.

Громадянські вміння – це вміння особистого, міжособистісного та міжкультурного характеру, які допомагають особистості в повній мірі бути учасником громадського життя, заснованого на знанні соціальних та політичних концепцій та структур, що зобов'язує брати активну участь у демократичному процесі.

Теза 6. *Процес формування громадянських умінь здійснюється з урахуванням циклів навчання в Новій українській школі.*

Концепція Нової української школи визначає особливості організації освітнього процесу в школі I ступеня. Згідно з новою структурою у початковій школі виділено два цикли навчання:

- адаптаційно-ігровий (1–2 класи);
- основний (3–4 класи).

Метою адаптаційно-ігрового циклу навчання є забезпечення природного входження дитини в шкільне життя, послідовна адаптація до нового середовища. А відтак, навчальні завдання і час на їхнє виконання визначаються вчителем з урахуванням індивідуальних особливостей школярів. Зміст навчального матеріалу зазнає інтегрування на основі споріднених предметів або вводиться до складу предметів у вигляді модулів. Обсяг домашніх завдань обмежується. Навчання організовується на основі різних видів діяльності. Активно запроваджуються ігрові методи у класній кімнаті та за її межами. Діяльністю вчителя передбачено свободу вибору навчальних програм або їх створення у межах стандарту освіти. Процес навчання організовується з використанням

формування оцінювання. Найважливішим завданням учителя визначено «підтримання в кожному учневі впевненості й мотивації до пізнання» [22, с. 19].

Результативність адапційно-ігрового циклу навчання визначається вимогами Державного стандарту початкової освіти до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти (1–2 клас). Стосовно громадянської та історичної освітньої галузі такими результатами є сформованість громадянських умінь, зокрема таких умінь-складників [33]:

- уміння орієнтуватися у близькому до місця проживання та освоєному людськи середовищі;

- уміння аналізувати соціальну (історичну) інформацію;

- уміння пояснювати свої обов'язки в сім'ї, школі;

- уміння дотримуватися правил поведінки, що засвідчують повагу до інших осіб;

- уміння звертатися за допомогою до старших у тому разі, якщо його або інших осіб ображають;

- уміння розпізнавати вчинки і слова, які можуть підтримати або образити;

- уміння поважати різноманітність, справедливо ставитися до інших.

Громадянські вміння, як і будь-які інші вміння, формуються під час освітньої діяльності, основою якої є теоретичні знання, практичні вміння та індивідуальний досвід їх застосування. Терміном «формування громадянських умінь учнів в адапційно-ігровому циклі» авторами підрозділу книги позначається процес цілеспрямованих впливів на учнів, що передбачає таку організацію освітнього процесу в адапційно-ігровому циклі, за якої відбувається активізація всіх складників громадянської діяльності.

***Теза 7.** Процес формування громадянських умінь може розгортатися на основі медіаосвітніх технологій, які використовуються для медіавпливу, спрямованого на досягнення кількісних і якісних змін в уміннях-складниках.*

Сучасний світ називають світом масових комунікацій, а підростаюче покоління – медійним. І хоча ступінь поінформованості про різні засоби масової комунікації залежить від безлічі факторів, основними з яких є вік тих, хто використовує медійні засоби, та їх наявність. Інтерес до сучасних медіа, незмінно зростає, а вільний час більшості сьгоднішніх дітей тісно пов'язаний саме із засобами масової комунікації.

Медіа (засоби масової комунікації) – це засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, поширення, сприйняття інформації та обміну її між автором і масовою аудиторією [12].

Термін «медіаосвітні технології формування громадянських умінь учнів в адапційно-ігровому циклі» автори підрозділу книги визначають як медіавплив, спрямований на досягнення кількісних і якісних змін в уміннях-складниках, сформованість яких сприяє самостійному вирішенню конкретної пізнавальної чи життєвої проблеми громадського спрямування на основі різних джерел медіаосвіти.

Формування громадянських умінь учнів 1-2 класів наскрізно представлено у змісті типових навчальних програм. Навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О. Савченко) процес формування громадянських умінь розгортається з огляду на особистісний розвиток молодших школярів, що здійснюється на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, що охоплює «систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі» [33, с. 212].

Відповідно до навчальної програми «Я досліджую світ» розроблено підручники з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для учнів 1 класу [3; 4]. У теоретичному матеріалі цих підручників доступними для першокласників способами:

- представлено стандарти поведінки в суспільстві, громадянські права та обов'язки учня як члена суспільства;
- розкрито сутність толерантного ставлення до різноманітності культур.

Практичний контент підручників представлено системою завдань, зміст яких спрямовано на розвиток навичок співжиття і співпраці в суспільстві.

У освітній програмі (під керівництвом Р. Шияна) громадянська та історична освітня галузь спрямовано на формування громадянських умінь. Організація зазначеного має розгортатися як процес, яким передбачено формування таких умінь-складників, як:

- уміння усвідомлювати власну гідність, цінності свободи і прав людини;
- уміння орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;
- уміння обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації» [33, с. 170].

Реалізуючи зазначені вище програмові вимоги, матеріал підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ» спрямовує учня під час:

- оволодіння знання громадянської спрямованості;
- формування вмінь і навичок громадянської поведінки;
- виховання громадянських чеснот у межах таких змістових ліній «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці» [5; 6].

Практична реалізація змістових ліній громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі має реалізовуватися на основі інтерактивних методів та з використанням інформаційних технологій «оптимальних для кожного елемента змісту та навчальної цілі» [33, с. 171].

Реалізації процесу формування громадянських умінь учнів в адаптаційно-ігровий період слугують різноманітні медіаосвітні технології. На основі їх використання учні 1 та 2 класів залучаються до творчого процесу пізнання, дослідження, обговорення проблеми, висловлення власної думки, прийняття рішень.

4.1.3. Ключові ідеї європейського досвіду із запровадження медіаосвіти, медіатехнологій та е-навчання

Починаючи з 60-х років ХХ ст. у провідних країнах світу (Австралія, Великобританія, Канада, США, Франція, Японія) у педагогічній теорії та практиці утворилася нова галузь – «медіаосвіта». Головна мета цієї освітньої галузі полягає у допомозі молодому поколінню у правильному аналізі медійної інформації, адаптуванні у світі медіакультури, розумінні інформації ЗМІ, сприянні розвитку критичного мислення та у формуванні медіаграмотності, основу якої складає розуміння медійного процесу та вміння критично аналізувати інформацію.

У 1973 році ЮНЕСКО було:

- запропоновано визначення терміну «медіаосвіта» («це частина основного права кожного громадянина будь-якої країни на волю самовираження й одержання інформації, що сприяє підтримці демократії» [25]);

- вказано на відмінності в підходах різних країн світу до його означення з огляду на розвиток медіаосвіти;

- рекомендовано використання терміну в межах національних навчальних планів та у рамках додаткової, неформальної освіти та самоосвіти впродовж усього життя людини.

З 1979 року медіаосвіту визначено обов'язковою в Данії, а з 1980 року – у Швеції та в інших країнах Європи.

У 1999 році у Відні під час проведення конференції ЮНЕСКО «Education for the Media and the Digital Age» увагу учасників заходу було привернуто до того, що медіаосвіта:

- пов'язана з усіма видами медіа (друкарськими і графічними, звуковими, екранними та ін.);

- реалізується з використанням різних медіатехнологій, що являють собою сукупність способів проєктування, організації та проведення занять із забезпеченням багатоканальності сприйняття відомостей здобувачами освіти в інтерактивному режимі завдяки використанню мультимедійних комп'ютерних апаратно-програмних і мультимедійних навчальних програмних засобів [20, с.7].

- потребує сформованості медіаграмотності.

Показово, що у Великобританії й Австралії медіаграмотність, це не тільки один із результатів освіти, а й назва окремого навчального курсом, що відноситься до гуманітарного циклу.

Підґрунтям для інтегрування медіаосвіти в навчальний процес слугує усвідомлення освітянами важливості вироблення в людей інформаційної «іммунної системи».

У 2008 році прийнято резолюцію Європейського парламенту з медіаграмотності в світі цифрових технологій. У змісті резолюції зазначено, що:

- медіаграмотність – це базовий елемент політики у сфері споживання інформації, й вона має охоплювати всі категорії людей впродовж усього їхнього життя для того, щоб допомогти їм практично та творчо використовувати медіа;

- медіаосвіта має стати компонентом формальної освіти, доступної всім учням, обов'язковою частиною навчальної програми на кожному ступені навчання в школі.

Одна з рекомендацій Європарламенту стосується внесення Єврокомісією у програму навчання вчителів обов'язкових модулів з медіаосвіти.

З початку 2001 року в Чехії, громадською організацією People in need, реалізується проєкт «Один світ у школах». Упровадження медіаосвіти в Чехії розгортається на основі модернізаційної організації освіти та запровадження е-навчання:

- школи дістали більше самостійності у формуванні навчальних планів;
- медіаграмотність включено в навчальний процес;
- запровадження в початкових класах медіавиховання як окремих уроків.

4.1.4. Тезисне представлення теоретичних напрацювань з проблеми

Теза 1. Медіаосвіта (англ. media education) – це напрям у педагогіці, спрямований на вивчення та використання масової комунікативної та інформаційної природи засобів масової інформації.

У медіа-освіті засоби комунікації поділяються на:

- мас-медіа (засоби масової інформації) – це засоби одночасної передачі інформації групі людей, тобто засоби масової інформації;
- директ-медіа (прямі медіа) – засоби прямої комунікації зі споживачем;
- мультимедіа – комбінування різних форм представлення інформації на одному носії.

Теза 2. Українським реаліям притаманний суспільний дефіцит медіаграмотності.

Українське суспільство все більше надає перевагу інформаційно-комунікаційним технологіям, зокрема такими як: web-технології, хмарні технології, смартфони та мережа Інтернет, штучний інтелект та інші гаджети. Громадяни України витрачають значну частину свого часу на взаємодію з різноманітними медіа джерелами: книгами, пресою, радіо, кіно, телебаченням, інтернетом. Зазначене підтверджує значний вплив медіа на всі верстви населення, передусім на дітей і молодь.

Кожного дня світ медіа створює навколо людей медійну реальність, вплив якої позначається на процесах формування їхнього світогляду й життєвих цінностей, організації освітнього й культурного інформаційних просторів. Медіа суттєво й суперечливо впливає на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на:

- провідний чинник соціалізації й стихійного соціального навчання;
- засіб дистанційної неформальної освіти та її джерело.

Українським реаліям притаманний суспільний дефіцит медіаграмотності. Цей факт вплинув на віднесення до основних завдань закладів вищої освіти таких завдань як [16]:

- створення та розвиток комп'ютерно орієнтованого навчального середовища, іншими словами здійснення інформатизації освітнього процесу
- ефективно застосування медіаосвітніх технологій в освітньому процесі.

Теза 3. Застосування медіаосвітніх технологій у освітньому процесі різноаспектно досліджено вітчизняними вченими.

Проблемі медіаосвіти присвячено дослідження О. Баранова, І. Вайсфельдера, С. Гуділіна, Л. Зазнобіної, І. Левшина, С. Пензіна, Г. Полічко, Ю. Усова, А. Федорова та ін. Проблеми розвитку та функціонування медіапедагогіки, медіадидактики та медіавиховання вивчає Г. Онкович. Проблеми теорії і практики медіаосвіти відображено в дослідженнях Н. Духаніна, І. Жилавської. Розгляд педагогічних умов застосування медіаосвіти у процесі професійної підготовки майбутніх учителів досліджено Ю. Козаковим. Історію медіаосвіти в різних країнах світу узагальнено в дослідженнях К. Біницької, А. Новикової, О. Худолєєвої, І. Челишевої та ін. Специфіку медіакультури, її вплив на суспільство та особистість відображено в працях вітчизняних науковців В. Іванова, О. Волошенюк та ін.

У роботах різноаспектно предствлено:

- медіакомпетентність (рівень медіакультури, що забезпечує розуміння особистістю соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа, засвідчує її здатність бути носієм і передавачем медіакультурних цінностей, смаків і стандартів, ефективно взаємодіяти з медіапростором, створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства, реалізувати активну громадянську позицію) [23];

- медіакультуру – здатність соціуму ефективно використовувати медіаресурси й застосовувати передові інформаційні технології, що формується засобами медіаосвіти [8].

Також здійснено класифікацію медіа здійснено за [23]:

- участю аналізатора (візуальні (друк, малюнок, комп'ютерна графіка), аудіо (звукові) (звукозапис), аудіовізуальні (кінематограф, телебачення, відео, Інтернет));

- типом основного засобу медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.);

- каналом сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні);

- місцем використання (індивідуальне, групове, масове, домашнє, робоче, транспортне та ін.);

- змістом інформації, напрямом соціалізації (ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавально-навчальні, естетичні, екологічні, економічні);

- функціями та цілями використання (одержання інформації, освіта, спілкування, вирішення проблем, розваги, соціальне управління);

- результатом впливу на особистість (розвиток світогляду, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, регуляція стану, соціалізація).

Теза 4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні базується на:
1) вивченні відповідних напрацювань у міжнародному досвіді організації медіаосвіти; 2) результатах дослідження стану медіакультури населення України.

Основні положення документа «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні» відповідають завданням, які визначено у [16]:

- Паризькій програмі-рекомендаціях з медіаосвіти ЮНЕСКО (від 22 червня 2007 р.);

- резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрової інформації (від 16 грудня 2008 р.);

- Феській декларації ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності (від 17 червня 2011 р.);

- Паризькій декларації ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності в цифрову епоху (від 28 травня 2014 р.).

У зазначеному вище документі [16] утверджено визначення термінів:

- медіаграмотність (складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відокремлювати реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують);

- медіакультура (сукупність інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві. Це знакові системи, елементи культури комунікації, пошук, виробництво і передача інформації, культура її сприймання соціальними групами та соціумом у цілому);

- медіакультура на особистісному рівні (здатність людини ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі).

Відповідно до змісту документа «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні» впровадження медіаосвіти та стандартизації її змісту здійснюватиметься поетапно у період з 2017 по 2020 роки. Зазначений процес відображається у широкому громадському обговоренні результатів [16]:

- експериментального впровадження медіаосвіти в педагогічну практику;

- проведення широкої апробації та стандартизації варіативної моделі шкільної медіаосвіти в національному освітньому проєкті;

- включення медіаінформаційної грамотності до стандартів освіти;

- розроблення та затвердження державних стандартів і освітніх програм фахової підготовки педагогів, психологів, працівників позашкільних закладів та інших професій за медіаосвітніми спеціалізаціями, що встановлюють вимоги до змісту, обсягу та якості освіти;

- започаткування підготовки медіапедагогів у закладах вищої освіти та закладах післядипломної педагогічної освіти;

- запровадження інтегрованої медіаосвіти на всіх її рівнях, розроблення та оновлення навчальних програм з різних предметів з включенням медіаосвітніх елементів, що наближають предметні знання до повсякденного життя тощо.

Теза 5. *Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні медіаосвіті надано громадянської спрямованості. Так, медіаосвіта, в міру набуття нею форми медіаосвітнього руху, сприяє розвитку в країні громадянського суспільства.*

У документі «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні» [16] медіаосвіта спирається на потенціал громадських об'єднань і асоціацій, узгоджує свої зусилля з розвитком інших громадських рухів. При цьому медіа-інформаційна грамотність громадян перетворюється на важливу складову політичної культури суспільства.

До цілей медіаосвіти віднесено [23, с. 134]: розвиток творчих здібностей; формування критичного мислення; навчання сприймати та інтерпретувати інформацію; індивідуальне оцінювання якості інформації; підвищення медіакультурного рівня розвитку особистості, формування та розвиток медіаграмотності; здатності використовувати, аналізувати й оцінювати медійну продукцію, що дає можливість ефективно застосовувати медіазасоби, медіаджерела, що загалом підвищує не тільки медіакультуру, а й культуру в широкому розумінні.

Медіаосвіта реалізується з використанням медіаосвітніх технологій, які є засобом:

- формування критичного мислення й розвитку творчих і розумових здібностей;

- стимулювання бажання самоосвіти, самопідготовки, постійного прагнення до знань.

- підвищення ефективності подання нового матеріалу.

Теза 6. *Запровадження медіаосвітніх технологій, дистанційних форм навчання та е-навчання молодших школярів організовується в початковій школі на основі постійної аналітики результативності процесу.*

Учень початкової школи багато часу проводить біля екрану смартфона, монітора, телевізора. Більше того, перегляд телепередач, відеофільмів, комп'ютерні ігри та інтернет є найважливішим компонентом повсякденного життя учня початкової школи.

Молодшому школяреві доводиться діяти й навчатися в умовах зростання потоків інформації. При чому інформація часто виявляється неякісною та не відповідає їхньому віку. До процесу самостійного критичного оцінювання отриманої інформації та її пошуку молодшого школяра потрібно готувати.

Відповідно до обов'язкових результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, школяр Нової української школи має засвоїти навички зі сприйняття, аналізу, інтерпретації, критичної оцінки інформації в текстах різних видів та медіатекстах.

Теза 7. Медіаосвіта як процес організовується на основі е-навчання з використанням різних цифрових освітніх інструментів європейських розробників.

Засоби ефективної організації е-навчання відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

**Цифрові освітні інструменти європейських розробників
для організації е-навчання**

Призначення цифрових інструментів	Онлайн додатки	Країни та розробники
Інфографіка	Багатофункціональна платформа - thinglink.com	Фінсько-американський продукт
Генератори хмари слів	Word It Out Answergarden.ch	Великобританія Нідерланди
Інтелект-карти (Mindmaps)	mind24.com Flinga	Австрія Фінляндія
Інтерактивні завдання та онлайн тести	learningapps.org Kahoot	Німеччина+Швейцарія Норвегія

Теза 8. Сервіс Thinglink у 2018 році нагороджено премією ЮНЕСКО з питань освіти в галузі освіти.

Сервіс Thinglink призначений для створення інфографіки та візуалізації. Багатофункціональна платформа – thinglink.com піонер інтерактивних технологій зображення та відео. Інтерактивні плакати в Thinglink дають змогу перетворити будь-які малюнки в інтерактивні об'єкти, де для кожного об'єкта на малюнку можна вибрати та встановити посилання на веб-сторінку, презентацію, тест, відео, аудіо та інші навчальні ресурси.

Під час е-навчання за допомогою сервісу Thinglink можна організувати проектну і дослідницьку діяльність учнів / студентів, представити результати діяльності, провести веб-конкурси, інтерактивні ігри або вікторини.

Також за допомогою сервісу Thinglink можна створювати різні освітні матеріали, як-от:

- комплекти електронних дидактичних матеріалів для е-навчання;
- технологічні схеми для виконання певного виду завдань;

- мультимедійні конспекти веб-лекцій;
- інтерактивні блок-схеми будови будь-яких механізмів, приладів, пристроїв;
- тематичні збірники ресурсів у мережі Інтернет та медіаколекції;
- маршрутні карти або карти подорожей;
- інтерактивні плакати у вигляді проєктів за певною тематикою;
- інтелектуальні карти для мозкового штурму з внесенням міток і коментарів;
- групові віньєтки.

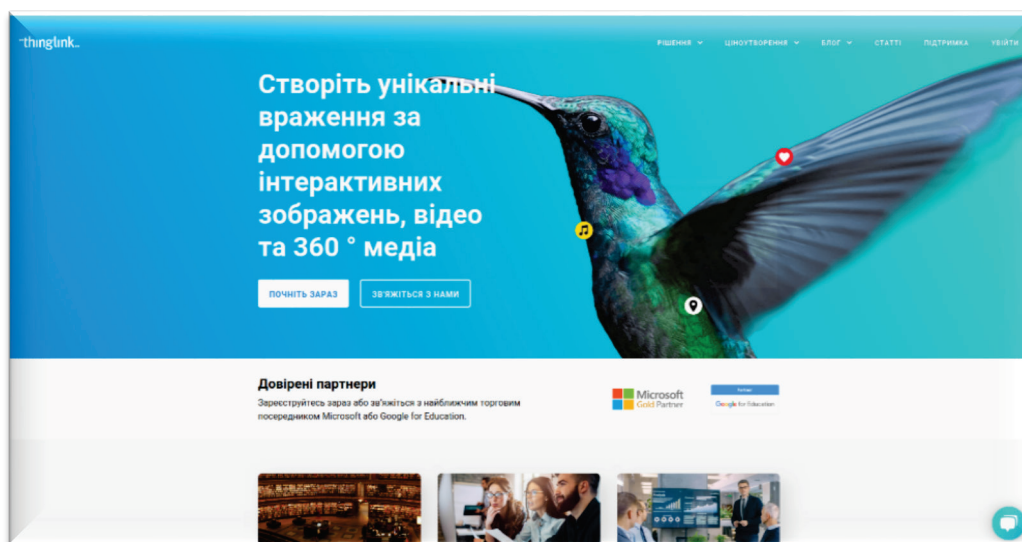

Рис. 1. Скриншот інтерфейсу платформи Thinglink

Теза 9. *Хмара слів (хмара тегів, або зважений список) – це візуальне відтворення списку слів, категорій, міток чи ярликів на єдиному спільному зображенні.*

За допомогою хмар слів можна візуалізувати термінологію з певної теми у більш наочний спосіб. Це сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації.

Для створення хмар слів використовується безкоштовний англійський сервіс Word It Out, створений спеціалістами компанії Enideo з Великої Британії. Цей сервіс характеризується як один із найпростіших у використанні та зручних для запровадження е-навчання.

Ключові переваги Word It Out:

- сервіс є безкоштовним та не потребує реєстрації на сайті;
- кириличні шрифти не спотворюються при відображенні;
- можливість обирати 2 кольори, для відображення тексту та фону;
- наявність функції вибору орієнтації сторінки та співвідношення сторін зображення;
- можливість виключати короткі слова із хмари;
- наявність кнопки випадкових налаштувань, завдяки якій можна генерувати різні варіанти відображення тексту;

- вільний доступ до скачування власноруч створеної хмари чи її поширення за допомогою посилання.

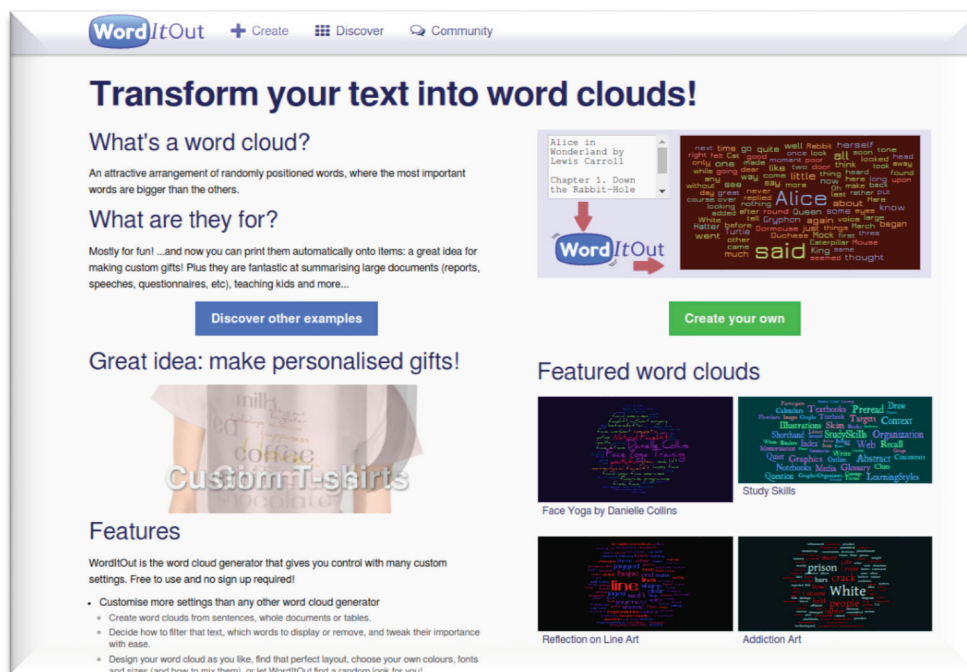

Рис. 2. Скриншот інтерфейсу генератора хмари слів Word It Out

Теза 10. AnswerGarden – це програма соціального реагування на рекламні матеріали, конференції та аудиторії, яка щомісячно обслуговує аудиторію понад 3 мільйони користувачів з усього світу.

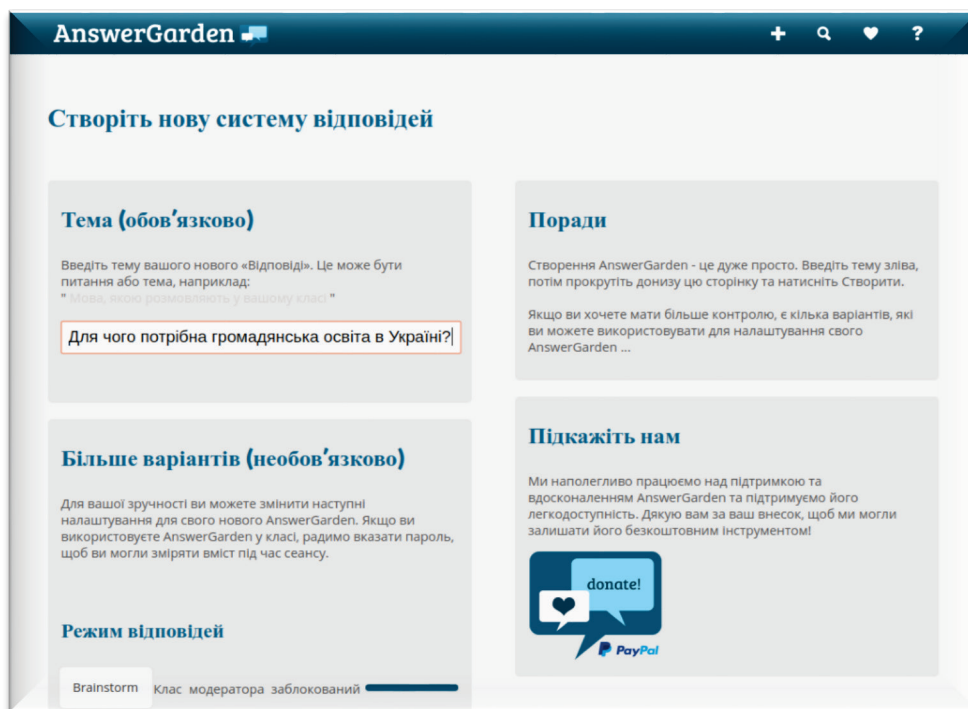

Рис. 3. Скриншот інтерфейсу сервісу AnswerGarden.ch

Сервіс Answergarden.ch було створено у 2010 році, авторами-розробниками Сандер Хюбертс, Річард ван Тол. В освіті сервіс використовується педагогами для організації е-навчання, зокрема для здійснення формувального оцінювання, опитування та мозкового штурму.

Особливість інструменту answergarden.ch полягає у створенні хмари слів із отриманих відповідей, у якій варіанти відповідей, що зустрічаються частіше відображаються більшим шрифтом.

Теза 11. *Інтелект карти – або карти мислення (mind-maps) – це відображення на папері ефективного способу думати, запам'ятовувати, згадувати, вирішувати творчі завдання, а також можливість уявити та наочно висловити свої внутрішні процеси обробки інформації, вносити до них зміни, удосконалювати.*

Під час е-навчання за допомогою інтелект-карт, автором яких є Тоні Бьюзен, можна навчати учнів ефективніше, учити їх критично мислити, знаходити правильні рішення, справлятися зі складними задачами, а також виконувати творчі завдання.

Нестандартний підхід до створення інтелект-карти є базовим критерієм оцінювання успішності виконання завдання.

Для створення інтелект-карт спеціально розроблено онлайн-сервіси. Mind42 (mind24.com) – безкоштовна онлайн-програма для створення простих, але зрозумілих інтелект-карт. Програму розроблено Стефаном Шустером (Відень, Австрія) у 2007 році. Онлайн-програма є достатньо ефективною тоді, коли учні ще тільки починають навчатися створювати свої перші mind maps.

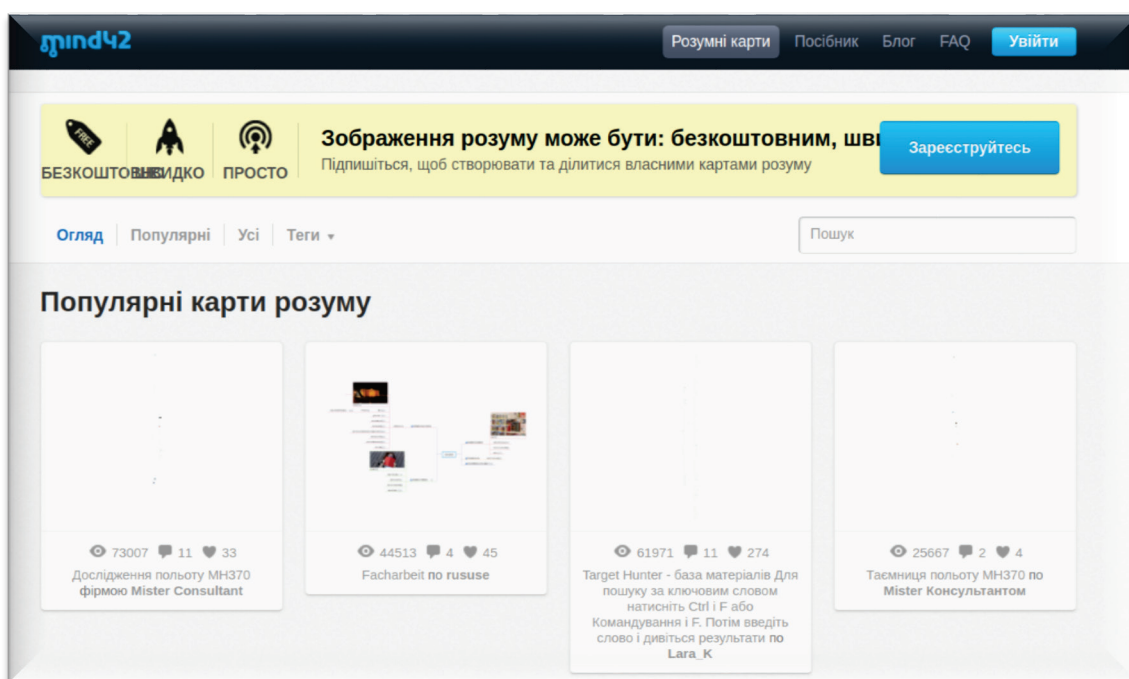

Рис. 4. Скриншот інтерфейсу карти розуму Mind24

Переваги Mind24:

- можливість організації під час е-навчання роботи в групах;
- зручний інтерфейс;
- наявність інтегрованого пошуку картинок через Google;
- можливість робити нотатки;
- сумісність з аналогічними програмами.

Теза 12. *Flinga – це веб-інструмент, що дозволяє легко створювати онлайн-середовища для спільної роботи. Веб-інструмент створено в 2018 році фінськими розробниками з компанії Nordtouch Ltd.*

У Flinga наявна безкоштовна реєстрація для вчителя, а учні можуть заходити без реєстрації. Під час е-навчання для спільного використання надається:

- пряме посилання;
- код для введення;
- QR-код.

Також можна обрати одне із двох середовищ:

- середовище для мозкового штурму (Flinga Wall);
- спільну дошку (Flinga Whiteboard).

Для організації е-навчання суттєвими є такі переваги Flinga:

1. Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс. Відмінно працює мобільний додаток. Для його використання нічого не потрібно встановлювати. Учні можуть відразу побачити на дисплеях своїх пристроїв зміни на дошці.

2. На дошці учні можуть робити записи, а також відзначати записи інших за допомогою кнопки «LIKE». У текст можуть бути додані посилання у вигляді відповідної кнопки. Крім того, на спільній дошці можна розмістити зображення об'єкта вивчення або використати його як тло.

3. Крім простого малювання, біла дошка пропонує можливість вибору із наявних фігур (коло, чотирикутник, лице, текст), що робить додаток оптимальним для створення карт пам'яті.

4. У налаштуваннях запропоновані три режими:

- учні мають право редагувати всі записи;
- тільки власні записи;
- блокування усіх коментарів.

Здійснені записи можна відобразити разом. При цьому записи можуть бути відредаговані та по-різному позначені.

На стіні можна переглянути всі записи у вигляді слайд-шоу.

Створені записи можна експортувати у вигляді простої таблиці, для подальшого редагування.

Під час е-навчання можна використовувати Flinga:

- під час вступу з теми та для активізації попередніх знань учнів;
- для підбору загальних запитань від учнів або студентів на уроці чи лекції та для подальших відповідей;
- для організації спільного мозкового штурму з метою пошуку ідей у процесі виконання конкретного завдання;

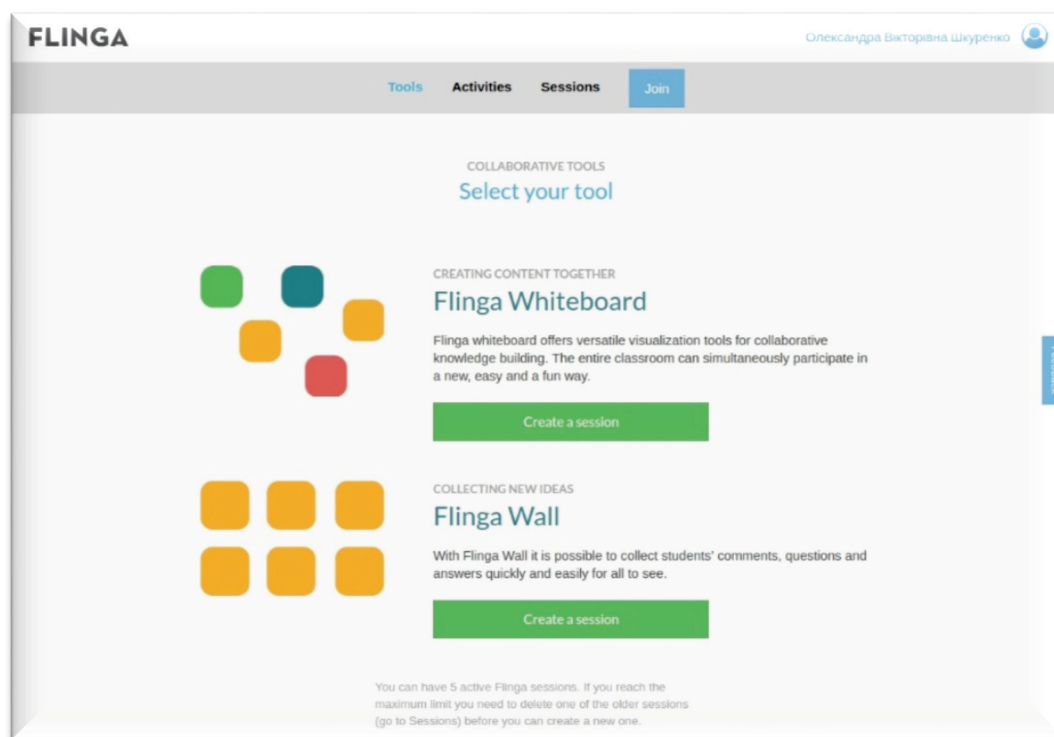

Рис. 5. Скриншот інтерфейсу програми *Flinga*

- для остаточного відображення процесу навчання;
- для забезпечення спільного супроводу онлайн-контенту, збору навчальних матеріалів у електронному вигляді.

Теза 13. *Онлайн тести в е-навчанні найчастіше застосовуються вчителями початкової школи. Для їх створення використовуються платформи Kahoot, LearningApps.*

Kahoot – це навчальна платформа на основі ігор, яка використовується як навчальна технологія в школах та інших навчальних закладах. Була заснована в 2012 році Йоханом Брандом, Джеймі Брукером та Мортенем Версвіком у рамках спільного проєкту з Норвезьким університетом науки і техніки, зокрема з професором Альфо Інге Вангом. Згодом до проєкту приєднався норвезький підприємець Асмунд Фурусет. Бета-версію випущено у вересні 2013 року.

Kahoot було розроблено для соціального е-навчання. Учні збирали перед загальним екраном. Наприклад, перед інтерактивною дошкою, монітором комп'ютера або використовували проєктор.

У вересні 2017 року було запропоновано мобільний додаток для домашніх завдань, який містить навчальні ігри. Навчальні ігри «Kahoots» – це вікторини з множинним вибором, що створює користувач, до яких можна отримати доступ через веб-браузер або додаток Kahoot.

Також платформу Kahoot можна використовувати для оцінювання учнів або студентів, або як оригінальну гру, що дозволить відійти від традиційного навчання в класі. Ігровий процес простий; всі гравці підключаються за допомогою створеного ігрового PIN-коду на загальному екрані та

використовують свій пристрій для відповіді на запитання, що створені вчителем, бізнес-лідером чи іншою людиною. Ці запитання можна змінити на судження. Потім на табло з'являються бали після кожного запитання.

Рис. 6. Скриншот інтерфейсу платформи Kahoot

Теза 14. *LearningApps* – це безкоштовне авторське програмне веб-забезпечення та платформа для підтримки е-навчання на основі викладання з невеликими інтерактивними, мультимедійними модулями, як-от, багаторазовий вибір, відповідні вправи, заповнення пробілів.

LearningApps було створено в 2009-2012 рр. у рамках науково-дослідного проекту Університету освіти вчителів Берна (Майкл Хільшер, Вернер Хартманн) у співпраці з Університетом Йоганнеса Гутенберга Майнц (Франц Ротлауф) та Університетом прикладних наук Зіттау / Герліц (Крістіан Вагенкнехт).

З використанням *LearningApps* модулі е-навчання можна:

- інтегрувати безпосередньо в навчальний контент (наприклад, у вікі, блог, платформу для е-навчання);

- створити чи змінити в мережі Інтернет самими користувачами.

Кожна програма надається через QR-код.

Для створення авторських завдань пропонується:

- понад двадцять шаблонів навчальних модулів;

- ряд інструментів для спільної роботи;

- середовище для розробників для створення навчальних ігор.

Типи завдань (вправ) шаблонів можна розділити на шість груп:

- завдання відбору (багаторазовий вибір, заповнення пробілів, виділення в тексті);

- завдання за призначенням (призначати пари, призначати на картинках, призначати на карті, призначати групи тощо);
- завдання послідовності (послідовність чи порядок, ряд чисел);
- вправи у письмовій формі (заповнити бланк із введенням, вікторина із введенням, кросворд, вішалка, заповнити таблицю);
- завдання для кількох гравців (замовити виклик, вгадати, що, де?, вікторина для кількох гравців);
- інструменти (матриця додатків, аудіо/відео з накладкою, чат, спільне написання, календар, карта розуму, зошит, дошка).

З використанням *LearningApps* можна створити авторські завдання, гейміфікувати та розробити ігри для кількох людей в мережі інтернет.

Приклад використання інструменту під час е-навчання математики:

- для віртуальної купівлі учні мають у своєму розпорядженні певну суму грошей, з якою за короткий час слід здійснити якомога більше покупок.

Гравець, який отримує максимум своїх грошей, отримує найбільшу кількість очок у цьому раунді.

Рис. 7. Скриншот інтерфейсу платформи *LearningApps*

Теза 15. *Е-навчання, організоване на основі сучасних медіаосвітніх технологій, розширює можливості викладання, позитивно позначається на результативності освітнього процесу, його продуктивності та креативності, проте потребує від майбутнього вчителя відповідної готовності.*

Під час е-навчання застосування медіаосвітніх технологій навчання, мультимедійних навчальних посібників слугує активізації навчання з огляду на організацію веб-діалогу, веб-дискусії, проведення веб-конференцій, ділових веб-ігор, веб-тренінгів тощо.

Організація е-навчання на основі опрацювання різних медіаосвітніх технологій у професійній діяльності дає можливість майбутнім педагогам:

- розвивати професійну компетентність;
- отримувати необхідну інформацію з різних джерел;
- мати доступ до каталогів освітянських веб-ресурсів;
- спілкуватися з колегами на форумах, в соціальних мережах;
- створювати власні веб-освітні ресурси;
- обмінюватися досвідом роботи з колегами.

Готовність майбутніх учителів початкової школи до організації в початковій школі е-навчання на основі впровадження медіаосвітніх технологій залежить від:

- психологічної та навчальної підготовленості, яка передбачає усвідомлення необхідності оволодіння системою знань для впровадження медіаосвітніх технологій під час е-навчання;

- психологічної готовності до організації е-навчання;

- наявності бажання застосовувати новітні засоби е-навчання у закладах освіти.

Майбутній медіаграмотний вчитель початкової школи має бути здатний критично і усвідомлено оцінювати медіатексти; підтримувати критичну дистанцію по відношенню до популярної культури; розвивати здібності й знання, необхідні для аналізу способів, за допомогою яких медіа активно конструюють реальність; розпізнавати, аналізувати та застосовувати різноманітність технічного використання медіатекстів та їх створення.

Процес формування інформаційної компетентності майбутнього учителя за допомогою медіаосвітніх технологій ґрунтується на вмінні викладачів закладів вищої педагогічної освіти:

- застосовувати інформаційні технології для демонстрації друкованих графічних документів;

- використовувати інформаційні технології для демонстрації аудіо- та відеоматеріалів під час е-навчання;

- створювати презентації для е-навчання;

- систематизувати і обробляти дані за допомогою таблиць, технологічних карт;

- будувати порівняльні таблиці та виявляти закономірності за допомогою комп'ютера;

- застосовувати інформаційні технології для моделювання процесів і об'єктів, виконання креслень і ескізів;

- використовувати комп'ютерне тестування під час е-навчання;

- використовувати мережу Інтернет для вирішення педагогічних завдань, збору інформації, участі в телеконференціях, доступу до наукових, педагогічних, методичних даних.

4.1.5. Варіативність практичних вправлень та е-навчання

Е-навчання з використанням мультимедійних засобів робить «процес пізнання набагато цікавішим для учнів початкових класів» [7, с. 79]. Сучасні медіатексти, якими охоплено комп'ютерні ігри, тренажери, слайд-шоу,

відеофільми, електронні підручники, мають необмежені можливості для активного навчання учнів саме в адаптаційно-ігровому циклі. Адже саме в цей час дитина краще навчається «через гру» і лише готується залишити без своєї уваги улюблених героїв казок, мультфільмів та коміксів.

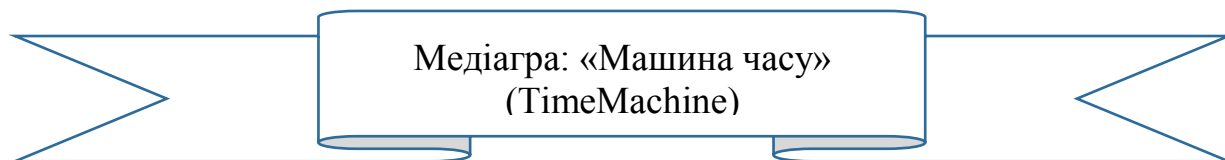
У процесі формування громадянської компетентності учнів в адаптаційно-ігровому циклі важливе значення мають ігри-імпровізації, театралізовані, рольові, сюжетно-рольові, образно-рольові, імітаційні, режисерські ігри на медіа матеріалі та ін. Будь-яка медіаігрова діяльність сприяє розвитку уваги, пам'яті, мислення та кмітливості учня, розвиває його самостійність.

Молодші школярі люблять розповідати різні історії і придумувати їхнє продовження. Це вподобання учнів можна активно застосовувати і в медіаосвіті, оскільки вербальні ігри є «завершенням історії».

Так, за допомогою комп'ютерної гри «Машина часу» (TimeMachine) учитель може формувати в учнів уміння усвідомлювати власну гідність, цінність свободи і прав людини; розвивати здатність орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі.

Відповідно до правил гри її учасники мають уявити, що станеться, якщо їхні улюблені герої відомих кінофільмів, мультфільмів або серіалів потраплять в іншу історичну епоху чи іншу країну, місто [12].

Веб-вправа на розвиток умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі; усвідомлювати власну гідності, цінності свободи і прав людини

Перегляньте фрагмент фільму
«Рапунцель: Заплутана історія» (2010 р.).
<https://uafilm.tv/629-rapunzel-zaplutana-istoriya.html>

Рис. 8. Скриншот екрану із фрагментом мультфільма

Рис. 9. Скриншот екрану із фрагментом мультфільма

Дайте відповіді на запитання:

- Хто головні герої мультфільма?
- Які права дитини порушувалися у сюжеті мультфільма?
- Де проживають головні герої мультфільма?
- Якби головні герої з мультфільму потрапили у ваше місто, як би змінилася їхня поведінка?
- Які правила доброго громадянина потрібно дотримуватись у нашій державі?

*Веб-вправа на формування умінь орієнтуватися в історичному часі
та соціальному просторі*

Фільм «Гаррі Поттер і
філософський камінь»

- Перегляньте сюжет фільму «Гаррі Поттер і філософський камінь».

Опис сюжету: за кілька днів до свого одинадцятого дня народження Гаррі отримує загадкового листа, адресованого йому особисто. Прочитавши листа, розлючений дядько Вернон спалює його, не давши Гаррі навіть глянути. Втім, протягом наступних днів надходять нові листи у незліченній кількості. Рятуючись від химерної кореспонденції, Дурслі разом із Гаррі переховуються в хатинці на маленькому острові в океані. У ніч перед днем народження Гаррі до хатини вдирається Гегрід. Нейтралізувавши Дурслі, він дає Гаррі змогу нарешті прочитати листа, який виявляється запрошенням вступити до «Школи Чарів і Чаклунства Гогвортс». Наступного ранку Гаррі з Гегридом вирушають до Лондона, де крізь чарівний паб «Дірявий казан» потрапляють на Алею Діагон з метою купити необхідні для навчання речі за гроші, залишені Гаррі у спадок померлими батьками. Уперше потрапивши до світу чарівників, Гаррі з подивом дізнається, що є відомою особою (через перемогу над Волдемортом) і знайомиться з гогвортським викладачем захисту від темних мистецтв професором Квізелом. Місяць потому на Гогвортському експресі, який вирушає з «платформи № 9^{3/4}» на вокзалі Кінгс Кросс, Гаррі вирушає до школи. У потязі він знайомиться зі своїми майбутніми друзями Роном Візлі, забудькуватим і незграбним Невілом Лонгботтомом і здібною юною чарівницею з маглівської родини Герміоною Грейнджер.

Дайте відповіді на запитання:

- Чому дядько Гаррі Вернон спалював листи із запрошенням вступити до «Школи Гогвортс»? (Доцільно разом із застосуванням медіатехнології використати метод «Аналіз історій»).

- Як почував себе Гаррі Поттер у невідомих місцях?

- Якою була поведінка Гаррі Поттер із новими знайомими?

- Яким могло б бути життя Гаррі у наші часи?

*Веб-вправи на формування вмінь вирізняти вияви нерівності,
несправедливості та дискримінації*

Відеоролик «Маленька людина у
Великому місті»

Тема. Всі люди рівні, бо вони – люди.

Перегляньте відеоролик «Маленька людина у Великому місті»

<https://www.youtube.com/watch?v=iia9UUfDN5o>

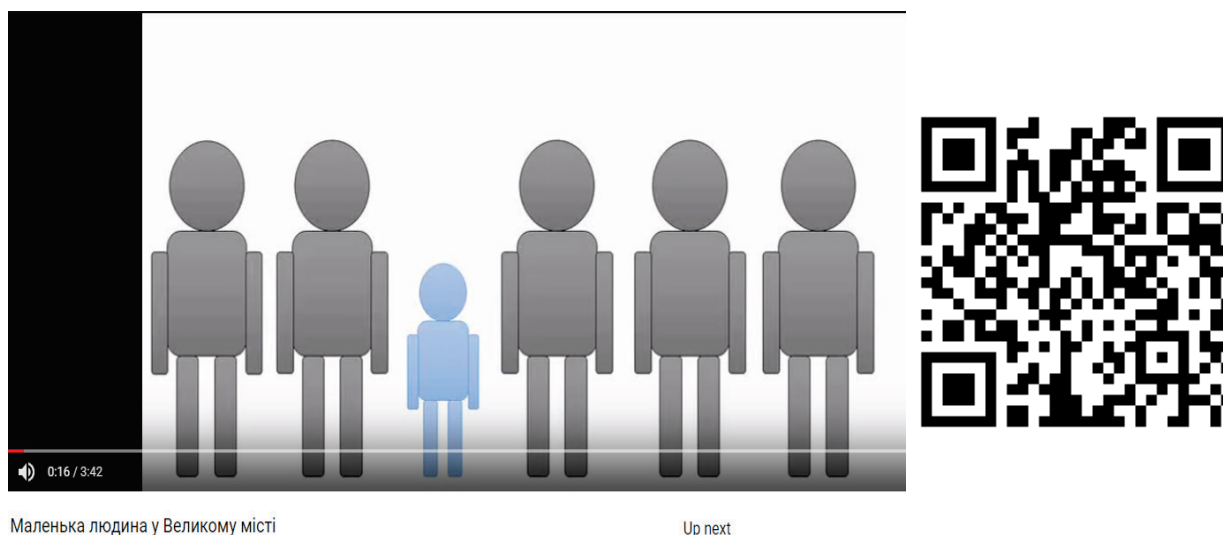

Рис. 10. Скриншот екрану із фрагментом відеоролика

Дайте відповіді на запитання:

- Чому «Маленька людина» боялася зустрічатися з іншими людьми?

Доцільно разом із застосуванням медіатехнології використати метод «Мозковий штурм» у такий спосіб:

- усі учасники «штурму» пропонують ідеї щодо розв'язання проблеми;

- ідеї записуються на дошці; якщо група вважає кількість поданих ідей достатньою, здійснюється перехід до наступного етапу.

- ідеї групують, аналізують, розвивають групою; можна вдосконалювати ідеї інших;

- обирають найкращі рішення.

В адаптаційно-ігровому циклі навчання ефективним засобом формування громадянських умінь учнів може стати е-навчання, організоване із застосуванням комп'ютерного (електронного) тренажеру, який розміщується на сервісах:

- Word It Out;

- Answergarden.chmind24.com;

- Flinga;

- <http://learningapps.org/>

- <https://kahoot.com/>.

Кожен із ресурсів можна використати на уроці, змінивши під власні потреби, розробивши схожий чи зовсім інший навчальний модуль.

Робота учнів розпочинається з натиснення на зображення значка «Вправа», відбувається перехід у режим її виконання. На передньому плані можна побачити завдання, сформульоване вчителем, яке закривається після натискування кнопки «ОК», що дозволяє перейти до безпосередньої роботи із вправою. Виконання

вправи полягає в інтерактивній роботі з об'єктами, розміщеними на екрані. Після виконання вправи потрібно натиснути напис «Перевірити рішення». Відповіді буде перевірено і вказано можливі помилки.

На наступному етапі можна внести виправлення і перевірку рішення. «Незаперечною перевагою електронних тренажерів для дітей молодшого шкільного віку є можливість забезпечити варіативність завдань, неповторність вправ, призначених для формування відповідних умінь, привнесення в цей процес елементів гри, змагання. Приваблива форма подання завдань, їхня динамічність, практична мета перетворює стереотипну роботу з удосконалення вмінь у цікаву гру, яка мотивує дитину до виконання завдань репродуктивного характеру» [1].

Комп'ютерний тренажер складається з таких компонентів:

- інтерактивна схема, що включає теоретичну інформацію;
- комплекс завдань, які спрямовані на формування вмінь.

Тренажер може застосовуватися як під час роботи на інтерактивній дошці, так і у процесі організації самостійної роботи учнів, наприклад, у системі «1 учень – 1 комп'ютер».

Розроблення комп'ютерного тренажера для формування громадянських умінь учнів в адаптаційно-ігровому циклі навчаннями здійснено в два етапи:

- 1) підготовка змістового складника;
- 2) розміщення власного навчального ресурсу на

сайті <http://learningapps.org/>.

Під час розроблення комп'ютерного тренажера потрібно дотримувалися таких вимог:

- дидактична системність у доборі завдань;
- методична послідовність виконання завдань;
- інтерактивність у роботі з виконання тренувальних завдань;
- свобода вибору навчальної траєкторії [2].

Авторський тренажер реалізовує функції:

- тренінгову (тренувальні завдання, які виконують учні, забезпечують перебіг процесу формування необхідних умінь і навичками);
- корекційну (реалізувалася шляхом коригування вмінь вирізнити вияви явищ нерівності, несправедливості та дискримінації).

Роботу з тренажерами на сайтах доцільно проводити на інтегрованих уроках у 2 класі. Після пояснення нового матеріалу переходити до:

- роботи з інтерактивною дошкою (учні називали відповіді та доводили їхню правильність);
- роботи з комп'ютером (виконували тренувальні завдання, хід виконання яких контролюється вчителем).

*Веб-вправа на розвиток умінь виокремлювати вияви нерівності,
несправедливості та дискримінації*

Комп'ютерний тренажер на
сайті <http://learningapps.org/>

Завдання: розпізнай ситуації (вчинки), у яких людину підтримують, та ситуації, у яких її ображають.

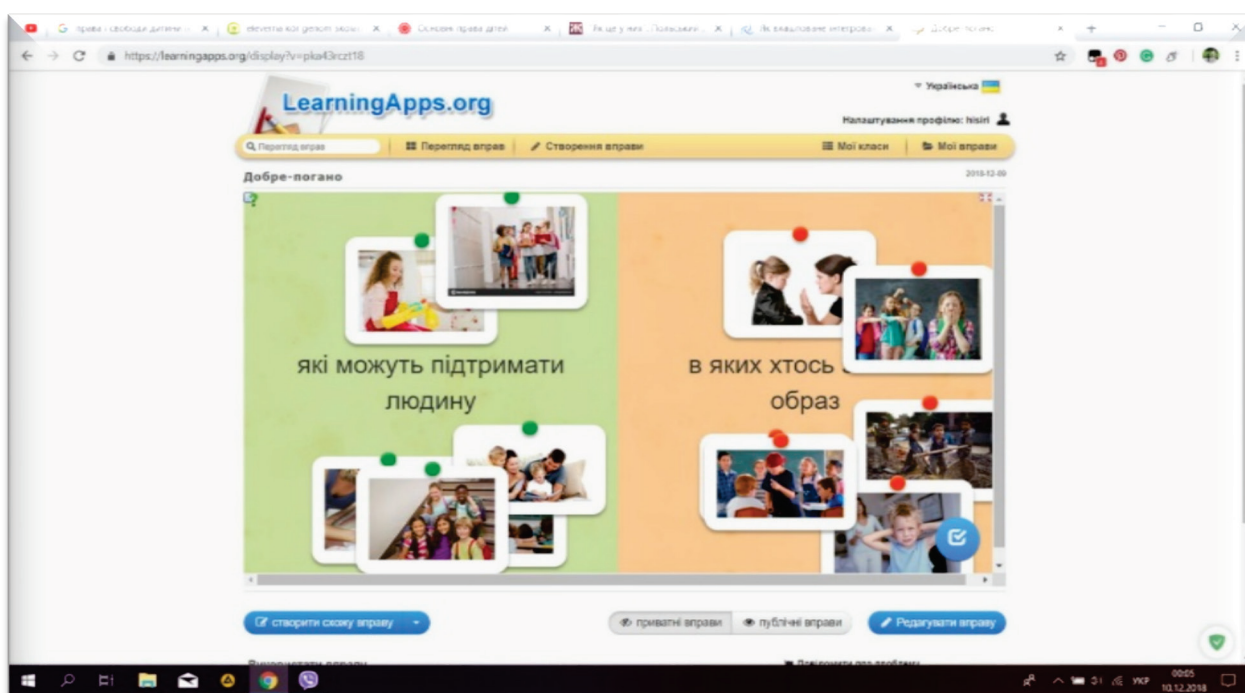

Рис. 11. Скриншот екрану комп'ютерного тренажеру на сайті <http://learningapps.org/>

Варіативність практичних вправлянь майбутніх учителів початкової школи під час е-навчання, організованого з використанням медіаосвітніх технологій для формування громадянських умінь учнів в адаптаційно-ігровому циклі навчання, слугує:

- формуванню цілісного уявлення про процес формування громадянських умінь учнів в адаптаційно-ігровий період засобами медіаосвітніх технологій, використаних для організації е-навчання;
- формуванню спеціальних (фахових, предметних) компетентностей.

Веб-вправи на формування вміння виокремлювати вияви нерівності,
несправедливості та дискримінації

Комп'ютерний тренажер на сайті
kahoot-app/

Рис. 12. Скриншот екрану комп'ютерного тренажеру на сайті kahoot-app/

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белоусова Л. И., Олефиренко Н. В. Дидактический потенциал цифровых образовательных ресурсов для младших школьников [Электронный ресурс]. Режим доступа: <file:///D:/Комп.%20тренажер/didakticheskiy-potentsial-tsifrovyyh-obrazovatelnyh-resursov-dlya-mladshih-shkolnikov.pdf>
2. Беляев М. И., Гриншкун В. В., Краснова Г. А. Технология создания электронных средств обучения [Электронный ресурс]. Режим доступа: file:///D:/Комп.%20тренажер/Tekhnologija_sozdaniya_ENSO.pdf
3. Бібік Н. М., Бондарчук Г. П. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти. У 2-х ч. Ч. 2. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 80 с.
4. Бібік Н. М., Бондарчук Г. П. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти. У 2-х ч. Ч. 1. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 80 с.
5. Волощенко О. В., Козак О. П., Остапенко Г. С. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти. У 2-х част. Ч. 1. Київ : Світич, 2018. 128 с.
6. Волощенко О. В., Козак О. П., Остапенко Г. С. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти. У 2-х част. Ч. 2. Київ : Світич, 2018. 128 с.
7. Гайдученко А. А. Інтеграція медіаосвітніх завдань в навчально-виховний процес [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/integratsiya--mediaosvitnikh--zavdan--v--navchalno.html>
8. Гриценчук О. Формування громадянської свідомості (Європейський аспект). *Рідна школа*. 2002. № 10. С. 8–9.
9. Дзеба М. М. Використання мультимедійних технологій на уроках у початкових класах. *Педагогічний дискурс*. 2010. № 7. С. 79–82.
10. Духаніна Н. М. Медіатехнології як мотивація студентів до навчання. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: Вища освіта України*. Дод. 3. Т. V. 12). 2008. С. 189–193.
11. Забезпечення формування громадянської компетентності у сучасному змісті шкільної освіти (Підсумковий документ робочої групи з розробки планів і програм проєкту «Громадянська освіта – Україна». *Історія в школах України*. 2006. № 8. С. 4.
12. Іванова Л. А., Григор'єва І. В. Проблема систематизації наукової термінології педагогіки (на прикладі медіаосвітнього простору). *Світ науки, культури, освіти*. 2009. № 2 (14). С. 158–165.
13. Інтерактивні методи навчання у початковій школі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://prolisok.it-we.net/interaktivni-metodi-navchannya-v-rochatkovij-shkoli>
14. Іць С. Використання медіаосвітніх ігор для формування медіаосвітньої компетентності учнів початкової школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/.pdf>

15. Іць С. В. Використання медіаосвітніх ігор для формування медіаосвітньої компетентності учнів початкової школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/>
16. Козаков Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі підготовки майбутніх учителів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Луганськ, 2007. 22 с.
17. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Режим доступу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
18. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.telekritika.ua/material/konceptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>
19. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-gromadyanskoji-osviti-v-ukrayini>
20. Кравчук О. Розробка уроку з елементами інтерактивних технологій. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2009. Ч. 3. С. 96–100.
21. Маклюэн М. Понимание медиа: внешние расширения человека *Understanding Media : The Extensions of Man*-Москва : Кучково поле, 2007. 464
22. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / В. Іванов., О. Волошенюк., Л. Кульчинська та ін. 2-ге вид., стер. Київ : АУП, ЦВП, 2012. 58 с.
23. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / під заг. ред. Н. М. Бібік Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2017. 206 с.
24. Онкович Г. В. Медіапедагогіка. Медіаосвіта. Медіа дидактика. *Вища освіта України*. 2007. № 2. С. 63–69.
25. Онкович Г. В. Медіаосвіта (Загальний курс) Програма навчального курсу для студентів вищих навчальних закладів / Режим доступу: edu.of.ru/attach/17/82979.doc від 21.09. 2011.
26. Онкович Г. В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа. *Вища освіта України*. 2008. № 3. Д. 1. Тем. вип. *Наука і вища освіта в Україні: міра взаємодії*. С. 130–137.
27. Подлесная Ю. Е. Гражданская компетентность в современном обществе: политологические аспекты формирования и развития : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. полит. наук. Москва, 2006. 19 с.
28. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2005. № 23. С. 18.
29. Саварин П. В. Підготовка майбутнього викладача технічних дисциплін до застосування медіатехнологій у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Луцьк, 2017. 18 с.

30. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. – Київ : Грамота, 2012. 416 с.
31. Сейдаметова С. М., Меджитова Л. М., Шкарбан Ф. В. Інформатика в іграх для молодшої школи. *Інформаційні технології в освіті*. 2012. № 13. С. 156–162.
32. Смагіна Т. М. Формування громадянської компетентності учнів у процесі навчання правознавства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (історія та суспільствознавчі дисципліни)». Київ, 2007. 15 с.
33. Соннова М. Зарубіжний та вітчизняний досвід громадянського виховання. *Вісник Львів. ун-ту*. Серія пед. 2006. Вип. 21. Ч. 1. С. 123–130.
34. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
35. Федоров А. В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза. Москва : Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. 616 с.
36. Чемерис І. М. Медіаосвіта за кордоном: теорії медіаосвіти та коротка історія розвитку. *Вища освіта України*. 2006. № 3. С. 104–108.
37. Чупріна О. В. Використання мультимедійних засобів навчання у початковій школі: аспекти і перспективи проблеми. *Вісник Житомирського державного університету*. Вип. 63. Педагогічні науки. 2012. С. 177–180.
38. Юдина Е. П. Методика использования электронных тренажеров для организации непрерывного обучения в начальной школе в рамках высокотехнологичной среды образовательного учреждения [Электронный ресурс] Режим доступа:
http://324school.spb.ru/index.php?id=947&option=com_content&view=article
39. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006р. Електронний ресурс. Режим доступу:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975.
40. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини. Київ : Основа, 2017. 44 с.

SCIENTIFIC EDITION

Монографія
MONOGRAPH

*Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх
учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна
практика з е-навчанням*

*European and domestic trends in the training of future primary
school teachers: thesis theory and variable practice
with e-learning*

Авторський колектив; за наук. ред. д. пед. н. П. І. Мієр

*Authoring team; in accordance with the scientific edition of
Dr. of Ped. Science P. I. Myer*

Service sheet 14.18
Circulation 500 copies.
Signed: November 20, 2020

Published:
ScientificWorld -Net Akhat AV
Lußstr 13,
Karlsruhe, Germany

Publisher is not responsible for accuracy
information and scientific results presented in the monograph

ISBN 978-3-949059-01-8

